Situace ve společnosti se začala zhoršovat po první vraždě Roma Berkyho. To byl rok 1993. Pak po zavraždění Romky Helenky Bihárioové. Pak začalo to. Najednou se začali objevovat soukromé pozemky, zákazy vstupu, kde viděli Roma, tam ho zmlátili. Nebo zmordovali tak, že byl těžce nemocen a nikdo nebyl souzen. Byla to beztrestnost. Ty útoky byly beztrestné.

Já jsem se v této věci angažoval už jako člen ROI, měl jsem určitou funkci. Mě to štvalo, že se nikdo neangažuje. V mém městě se stal závažný čin, došlo k vraždě Roma Milana Lacka. Šlo o to, že on šel pro děti, které byly u babičky, a když se vracel od babičky s dětmi, napadli ho skinheadi, dokopali ho tam a pak policie řekla, že ho přejelo nákladní auto. Já jako bývalý řidič ČSAD jsem věděl oč jde, jak by top vypadalo, kdyby někoho přejel nákladák. Do případu jsem se dostal, protože Milan Lacko byl od sestřenice manžel. Každý o mě věděl, že tady něco dělám, že jsem člen ROI, že tady mám určitou funkci. Tak za mnou přišli a říkali: „Udělej s tím něco!“ Tak jsem to nahlásil na Radě vlády, mezirezortní komise. Také jsem hned dal vědět ERRC (Europa Roma Right Center), co se stalov našem městě. Pak jsem to napsal do novin. Potom jsem byl pozvaný Českou televizí, paní Drtinovou a dal jsem to do rádia BBC1, chtěl jsem dát vědět i na západ, co se zde děje. Jenže v tu chvíli už šel úřad proti mně. Co to dělám, proč se angažuji, že do toho mi nic není, ať do toho nestrkám nos a takové věci.

Byl jsem zatlačen ke zdi, poslali mi výhružné dopisy, že ví, kam děti chodí do školy, že mi vypálí barák a celou rodinu. Já jsem v té době ani nevěděl, co je to Molotovův koktejl. Jenže jsem najednou dostal psanou výhrůžku, že mi hodí do bytu Molotovův koktejl. Tak jsem napsal do ERRC, kontaktoval jsem se s Markem Pape, který byl zmocněnec v České republice. Konzultovali jsme situaci a nakonec mi z ERRC poradili, abych opustil Českou republiku. Nechtělo se mi. Šest malých dětí a jít někde do neznáma, to pro mě bylo něco jako smrt. V té době jsem ze strachu nespal doma s rodinou. Když jsem nahlásil policii, že budu u bratra, během deseti minut byli náckové u bratra. Když jsem nahlásil, že budu u sestry, na té a té adrese, během deseti minut tam byli náckové. Z toho důvodu jsem kontaktoval ERRC, tam byl určitý svazek policajtů a nácků. Někdo jim musel podávat informace. Možná tam byla určitá známost...

O sebe jsem strach neměl. Ale měl jsem obrovský strach o mé malé děti. Šest malých dětí. Tam už nebylo co riskovat. Musel jsem utéct. V roce 1998 jsem přijel do Doveru. Tam jsem vypovídal sedm hodin v kuse. Na emigračním oddělení, kde se mě vyptávali, z jakých důvodů, co mě k tomu vedlo, co jsem dělal v ČR... Bylo to pro mě těžké. Pak mě pustili, ubytovali na hotelu v Doveru. Po třech dnech pro mě přijel advokát. Přestěhoval mě do bytu v Londýně. Azyl jsem dostal po třech měsících, ale s tím, že mi nevydali pasy, abych nemohl odjet domů. Pasy mi vrátili až po pěti letech. Po roce v Anglii jsem šel na univerzitu. Tam jsem studoval lidská práva a humanitní vědy a úspěšně jsem prošel. Založil jsem organizaci pod názvem Europe Roma. Po čtyřech měsících byla volba a zvolili mě předsedou. Pak jsem se seznámil s Donaldem Kenrickem, známým spisovatelem, a Grattanem Puxonem, britským proromským aktivistou, založili jsme organizaci Transeuropean Roma federation. Udělali jsme překrásnou věc, dodnes na to vzpomínám, pod názvem Civil right movement, jsme požádali organizace i

soukromé osoby, aby přispěli na autobus, se kterými jsme následně jezdili po celé Británii až Irsko, a demonstrovali jsme proti zavádění voucherů pro azylanty. Po třech měsících, kde jsme odevzdali veškeré petice, byly vouchery zrušené.

V Británii mě pozvalo ministerstvo vnitra a královna Alžběta II. na memoriál o holocaustu. To bylo poprvé v historii, kdy se této akce zúčastnila i královna. Já jsem tam byl pozvaný za naší organizaci jako zástupce Romů ve Velké Británii. Byla to pro mě obrovská pocta.

V roce 2008 jsem přijel do ČR za synem. V té době došlo ke žhářskému útoku ve Vítkově, k útoku na rodinu malé Natálky. Čtyři neonacisté si tenkrát náhodně vyhlíželi Romy, kterým chtěli ublížit, a našli právě byt těch rodičů a babičky malé Natálky, kteří bydleli v jednom domě na okraji Vítkova. Kolem půl osmé večer vhodili oknem dovnitř láhev. Ne jednu láhev, ale čtyři lahve. Ale jedna zápalná lahev spadla přímo na malou Natálku, spící pod dekou, a ta deka začala hořet a holčička utrpěla velmi těžké popáleniny a byla v ohrožení života. Společně s Markusem Pape jsme jeli do Vítkova navštívit poškozenou rodinu. Když jsem k nim přišel, to jsem prostě už nemohl, tak jsem se rozbrečel! Starosta totiž dal celou rodinu bydlet do psího útulku. Tak jsme napsali všem lidem ohledně pomoci. Jezdil jsem za malou Natálkou do nemocnice. Když byla z nemocnice propuštěná a bydlel jsem ještě zde, jsem pro ni jezdil do nemocnice a vozil jsem jí do Fakultní nemocnice Ostrava na přebaly a pro mastičky. Nakonec se nám podařilo získat nějaké peníze, tak jsme to investovali do bytu pro ně. Ale taky to nebylo snadné, protože se vědělo, že to je pro rodiče od Natálky, romskou rodinu, takže jim nikdo nechtěl byt prodat. Nakonec jsme našli kolegu, který nebyl Rom, ten ten byt koupil a rodině ho daroval. Což lidi nepochopili, že to je malé nevinné dítě. Těžce se mi o tom mluví.
Pak jsem se na vlastní oči, zúčastnil soudu s nimi. Já jsem reprezentoval matku malé Natálky u soudu. Bylo to poprvé v historii, kde Rom reprezentoval Roma a kde náckové dostali dvaadvacet let.

S výjimkou jednoho, který spolupracoval a napsal jim omluvný dopis. Ten dostal dvacet let. Když přišel svědek, dobrovolný hasič, a viděl tam ty nácky, tak se bál před nimi vypovídat a omdlel. Takže jsem mu museli dát vodu a vzkřísit ho. Pak tam přišel další a ten se bál vypovídat, takže jsme ho museli dát do vedlejší místnosti a vypovídal přes mikrofon. Popsal veškeré události, co se odehrávali. Oni dokonce zaútočili i na policejní stanici, kde hodili i barvu na dveře, malovali tam všelijaké znaky. Vyšlo dokonce najevo, že tam plánovali zůstat a vyčkat, než rodina vyleze ven a chtěli je všechny postřílet. Tak to mě dožralo nejvíc. Její maminka se soudu nezúčastňovala, až závěrečných řečí, kde řekla, že se vzdává veškerých práv na odškodnění, jen kvůli tomu, aby ti neonacisté byli tvrdě potrestaní. Což každý si u soudu myslel: „Jo, Cikánka, tak ta bude chtít peníze.“ Ale není to tak. Víte, my Romové nejsme na peníze, i když peníze jsou základ života. Ale máme romské srdce. A to je pro nás důležité. Umíme dát lásku. Víme, co to je člověk. A proto se taky staráme o budoucnost našich dětí.

Těžce se mi o tom vypovídá. Vzpomínky. Je to hrozné, no, co se tady odehrálo. Více než 40 romských obětí padlo za demokracii. Nikdo si to neuvědomuje. Když se člověk bude bát a nebude mít svobodu

slova, tak je to o ničem a můžeme to tu uzavřít, není koho zastupovat.